

Torah from Around the World

Iedereen zou zichzelf moeten zien als half goed en half slecht. Ook de wereld zou hij moeten zien als half goed en half slecht. Bij één enkele goede daad slaat de balans dan reeds door naar de goede kant, voor zichzelf en voor de hele wereld.

Maimonides

Sjabbat 30 oktober / 24 Chesjwan 5782, Chajé Sara, Beresjiet/Genesis 23:1 - 25:18

Tanach blz. 41 - 48

Haftara: Ruth 1:1 - 22

Tanach blz. 1561 - 1562

Vertaler: Sera Spanier

Commentaar: **Dr. Ellen Umansky** is hoogleraar Joodse studies aan de Fairfield Universiteit in Fairfield, Connecticut, hoogleraar Religiewetenschappen, en directeur van het Bennett Centrum voor Joodse studies.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/learning/torah-study/torah-commentary/legacy-kindness-generosity-and-love>

Een nalatenschap van vriendelijkheid, weldadigheid en liefde

Ironisch genoeg gaat de sidra van deze week, Chajé Sara ('Sara leefde'), niet over Sara's leven, maar over haar nalatenschap. De sidra begint met het vermelden van haar overlijden en de diepe rouw van Abraham om haar. Daarna richt de parasja zich voornamelijk op de verloving van Jitschak met zijn nichtje Rebecca. De relatie tussen hun verloving en het voorgenomen huwelijk en de nalatenschap van Sara wordt duidelijk naarmate de parasja zich ontvouwt.

Enige tijd na het overlijden van Sara laat Abraham het hoofd van zijn huishouding (Beresjiet 24:2), een dienaar (waarschijnlijk zoals het Hebreeuwse woord eved aanduidt, een 'slaaf'), die hij het toezicht op zijn huis en bezittingen heeft toevertrouwd, naar zijn thuisland gaan om een vrouw voor Jitschak te vinden, afkomstig van Abrahams familieleden van vaders kant. Hij stelt geen eisen aan fysieke of persoonlijke kwaliteiten die de toekomstige bruid moet bezitten, maar maakt duidelijk dat de uitgekozen vrouw bereid moet zijn om met de dienaar mee te gaan naar het land Kanaän (Beresjiet 24:8), zodat de beloften van God wat betreft nageslacht en land vervuld kunnen worden. Abraham geeft ook aan dat God een boodschap zal openbaren om de dienaar te helpen de vrouw te identificeren die voorbestemd is om Jitschaks vrouw te worden. Als de dienaar in Aram-Naharaim aankomt, bidt hij dan ook tot de God van Abraham om hulp en vraagt om een teken: als het meisje dat hij om water vraagt degene is die God voorbestemd heeft, moet ze, als ze water aanbiedt, dit niet alleen aan hem doen, maar ook aan zijn kamelen.

Zodra de dienaar de mooie, jonge Rebecca ziet die bezig is haar kruik met water te vullen bij de bron, benadert hij haar en vraagt om water. Zij laat direct haar kruik zakken, zodat hij ervan kan drinken, en rent weg om meer water voor de kamelen te halen. Misschien waren het haar schoonheid en haar jeugd die het eerst de aandacht van de dienaar trokken, maar het zijn Rebecca's vriendelijkheid en vrijgevigheid, die blijken uit de woorden die zij spreekt en de toewijding waarmee zij het water haalt, die hem overtuigen dat zij inderdaad door God uitverkoren is voor Jitschak. Deze overtuiging wordt mede bevestigd door Rebecca's grote gevoel voor gastvrijheid, dat hij ontdekt nadat hij haar gevraagd heeft of er ergens in het huis van haar vader plaats is waar hij, de manschappen die hem vergezellen, en de kamelen zouden kunnen verblijven. Zij antwoordt dat er genoeg stro en voer is voor de kamelen en ruimte voor hem en zijn manschappen om de nacht door te brengen. Rebecca rent dan naar huis om haar familie te vertellen over de gast die God naar hen heeft gestuurd (Beresjiet 24:28). Zoals Nahum M. Sarna opmerkt, zijn haar vrijgevigheid en vriendelijkheid belangrijker voor de dienaar dan verwantschap, want hij geeft Rebecca de kostbare geschenken die hij heeft meegenomen voordat hij ontdekt dat haar grootvader van vaders kant, Nahor, Abrahams broer is (Sarna, *Understanding Genesis: The Heritage of Biblical Israel*, New York, Schocken Books, 1972, pagina 174).

Nadat de dienaar Rebecca's familie heeft verteld waarom hij naar Aram-Naharaim is gekomen, vragen haar grootmoeder Milka en broer Laban haar of zij bereid is met de man

mee te gaan naar Kanaän om de vrouw van Jitschak te worden. Ze zegt ja en zij geven haar een zegen die herinnert aan Gods zegen aan Abraham. Als Jitschak en Rebecca elkaar voor het eerst zien, is het liefde op het eerste gezicht. Ze stapt vlug van haar kameel af (het Hebreeuws suggereert dat zij letterlijk van haar kameel afvalt) en bedekt haar gezicht, wat zowel haar bescheidenheid onthult als het feit dat ze klaar is om Jitschaks bruid te worden (W. Gunther Plaut, ed. *The Torah: A Modern Commentary*, Revised Edition, URJ Press, 2005, pagina 161, nr. 64-65). Jitschak brengt haar in zijn tent (geïndiceerd als 'tent van zijn moeder Sara'), trouwt met haar, en heeft haar lief (Beresjiet 24:67). Hier wordt verband gelegd tussen het huwelijk van Jitschak en Rebecca, en de nalatenschap van Sara.

De liefde van Jitschak voor Rebecca is de tweede keer dat liefde in de Bijbel wordt genoemd. De eerste keer komt dit voor in de vorige parasja die refereert aan de liefde van een ouder voor zijn/haar kind (Beresjiet 22:2, waar God Abrahams liefde voor Jitschak opmerkt), terwijl het hier wordt beschreven als deel van de band tussen man en vrouw. Op het moment dat Jitschak Rebecca binnenbrengt in de tent van Sara, wordt ze formeel Sara's opvolger als matriarch en door zijn liefde voor haar vindt Jitschak troost. Rebecca vervangt Sara niet letterlijk. Maar zoals de hedendaagse Tora-geleerde Aviva Gottlieb Zornberg opmerkt - voortbouwend op het inzicht van de Middeleeuwse rabbijnse commentator Rasji dat 'zolang de moeder van een man nog in leven is, hij met haar verbonden is' - kon Jitschak zich pas helemaal richten op zijn eigen leven en gedachten nadat Sara overleden was, en vond hij in zijn relatie met Rebecca een manier om 'Sara te herinneren en om zijn kennis over haar voor zichzelf te herformuleren' (Zornberg, *Genesis: The Beginning of Desire*, The Jewish Publication Society, 1995, pagina 138-139). Ten minste één midrasj-bron, die honderden jaren ouder is dan Rasji, legt dit verband ook. Anachronistisch voorstellend dat Sara en Rebecca, die - zoals de rabbijnse bronnen geloofden - speciale mitswot volgden die God aan vrouwen had gegeven, beweert de midrasj:

"Zolang Sara leefde, lag er een zegen over haar deeg (op rituele wijze bereide challa) en de lamp brandde altijd van de avond van sjabbat tot de avond van de volgende sjabbat (die zij, als Joodse vrouw, aanstak). Toen ze stierf, doofde dit licht, maar toen Rebecca kwam, lichtte het weer op. En toen hij haar dus in zijn moeders voetstappen zag treden ... bracht Jitschak haar in de tent" (Beresjiet Rabba 60:16).

Jitschak had het nodig om getroost te worden, niet alleen vanwege de dood van zijn moeder, maar ook vanwege de afwezigheid van het licht dat zij hem bracht, door haar vroomheid, vriendelijkheid, liefde, levenskracht en fysieke aanwezigheid (Zornberg, pagina 139). Het is een licht dat Rebecca opnieuw aansteekt.